

«Формування культури здоров'я молоді у підготовці майбутніх учителів природничих дисциплін» і методичного його забезпечення.

Виконане нами дослідження не претендує на вичерпне розв'язання проблеми підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін до формування в учнів ЗСЖ. Окремого дослідження у цьому напрямку потребує вивчення наступності у викладанні курсу «Основи здоров'я» у загальноосвітній школі та у ВНЗ; важливою залишається проблема підвищення кваліфікації учителів-практиків; доцільним є дослідження щодо з'ясування особливостей інтегрування створених спецкурсів у зміст психолого-педагогічних дисциплін.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Гершунский Б. С. Компьютеризация в среде образования: Проблемы и перспективы / Б. С. Гершунский. – М.: Педагогика, 1987. – 264 с.
2. Гончаренко М. С. Педагогічні аспекти валеологічної освіти / М. С. Гончаренко // Актуальні проблеми оздоровчої фізичної культури, фізичної реабілітації та валеології у сучасному суспільстві: зб. наук. праць. – Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 1999. – 243с.
3. Гриньова М. В. Методика викладання валеології: навч.-метод. посіб. / М. В. Гриньова. – Полтава: АСМІ, 2003. – 220 с.
4. Жабокрицька О. В. Педагогічні умови виховання основ здорового способу життя підлітків у позакласній діяльності: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.07 / Оксана Валентинівна Жабокрицька. – Київ, 2003. – 260 с.
5. Оржеховська В. М. Педагогіка здорового способу життя / В. М. Оржеховська // Проблеми освіти: наук.-метод. зб. – К.: Інститут інноваційних технологій і змісту освіти, 2006. – Вип. 48. – С. 3–7.
6. Страшко С. В. Шляхи впровадження галузевого стандарту вищої освіти бакалавра за спеціальністю «Валеологія» / С. В. Страшко, Л. А. Животовська // Проблеми освіти: наук.-метод. зб. – К.: Інститут інноваційних технологій і змісту освіти, 2006. – Вип. 49. – С. 3–9.
7. Філіпп'єва О. А. Підготовка майбутніх учителів до валеологічного виховання молодших школярів: метод. посіб. / О. А. Філіпп'єва. – Херсон: Атлант, 2006. – 100 с.
8. Язловецький В. С. Учням про здоров'я / В. С. Язловецький, О. В. Язловецька. – Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2000. – 212 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Скороход Тетяна Володимирівна – викладач кафедри медико-біологічних основ і фізичної реабілітації Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Коло наукових інтересів: формування культури здоров'я молоді у підготовці майбутніх учителів до валеологічного виховання учнів.

ДИДАКТИЧНІ УМОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАДАЧНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН У ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Микола СЛЮСАРЕНКО (Кривий Ріг)

У статті розглянуто задачний підхід як шлях оновлення технології навчання. Теоретично обґрунтовано сукупність дидактичних умов, які забезпечують ефективну реалізацію задачного підходу до навчання природничих дисциплін у вищій школі.

В статье рассмотрен задачный подход как путь обновления технологии обучения. Теоретически обоснована совокупность дидактических условий, обеспечивающих эффективную реализацию задачного подхода к обучению.

Ключеві слова: задачний підхід, мисленнєва задача, дидактичні умови.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сьогодні увага дослідників акцентується на обґрунтуванні необхідності зміни парадигми діяльності вищої школи, переведення її в режим розвитку особистості шляхом переосмислення цілей, підходів, технологій із забезпечення якісної освіти. З'явилося чимало публікацій, присвячених питанням активізації форм, методів і засобів організації підготовки студентів, конкретизації змісту й принципів структурування навчальної інформації, використання нових технологій у навчальному процесі вищої педагогічної школи. Водночас аналіз теперішньої практики педагогічної освіти, емпіричних матеріалів і наукових публікацій свідчить про те, що процес навчання, особливо його природничо-наукова складова, продовжує здійснюватись на застарілих підходах, у рамках традиційної «знаннєвої» парадигми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури виявив підвищену увагу багатьох закордонних і вітчизняних учених до питань оновлення технологій навчання у вищій школі.

Психолого-педагогічні основи задачного підходу розроблені в працях Л. П. Вовк, Т. В. Габай, Л. Л. Гурової, І. О. Зимньої, Л. В. Кондрашової, Ю. І. Машбиця, В. М. Симонова, Л. В. Спіріна, А. І. Умана й ін.

Теорію навчальних задач розробляли Г. С. Альтшуллер, Г. О. Балл, Р. Бенерджі, А. Ф. Есаулов, Д. Пойа, Д. Толлінгерова, А. Тоом та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас залишаються невисвітленими питання підвищення якості знань студентів на основі задачного підходу до навчання, у наукових роботах недостатньо розкриті особливості та перспективи використання задачного підходу у навчанні природничих дисциплін. Потребують уточнення й конкретизації дидактичні умови, що забезпечують результативність навчального процесу на основі задачного підходу в професійному становленні майбутніх педагогів.

Мета статті полягає у розкритті дидактичних умов реалізації задачного підходу в навчальному процесі вищої школи.

Виклад основного матеріалу. Підвищення вимог до якості навчального процесу у вищій школі стимулює пошук нових підходів до його організації. Одним із шляхів підвищення якості освітнього процесу вищої школи є задачний підхід. Проблема полягає в тому, щоб виявити та забезпечити сукупність дидактичних умов для його реалізації.

Під дидактичними умовами ми розуміємо таку сукупність обставин процесу навчання, дотримання яких є визначальним для досягнення поставленої мети.

Для забезпечення якості навчання природних дисциплін на основі задачного підходу необхідна організація особистісно-орієнтованої діяльності, в основі якої лежать пізнавальні й вольові процеси. Її важливою складовою є дія – крок до досягнення мети, що являє собою розв'язання конкретної задачі. О. М. Леонтьєв [2] у структурі діяльності виділяє основні компоненти: потреби, мотиви, цілі, умови й засоби їх досягнення, дії та операції.

Навчальна діяльність, організована в задачній формі, має такі особливості:

- починається з усвідомлення проблеми і формулювання на її основі задачі;

- процес і результат розв'язання сформульованої задачі є значущим для студентів;

- невід'ємною частиною навчальної діяльності є уява, яка на етапі цілепокладання прогнозує очікуваний результат;

- під час навчальної діяльності в задачній формі доводиться працювати з недостовірною інформацією: ідеями, гіпотезами, імовірнісними фактами, припущеннями, здогадками;

- отримання недостовірної інформації пов'язане з інтуїтивними механізмами, спонтанністю без логічного обґрунтування;

- у процесі навчальної діяльності на основі задачного підходу використовуються прийоми перетворення навчальної інформації для отримання нових знань, спрямованих на досягнення поставлених цілей.

Навчальна діяльність на кожному етапі навчання має осмислений характер і якісну своєрідність. Розумові операції на перших етапах навчання ґрунтуються в основному на процесах сприйняття і пам'яті, що виражаються в різних формах відтворення навчального матеріалу. На таких етапах в розумових операціях здійснюється мисленева діяльність, яка на заключному етапі стає компонентом конкретної діяльності суб'єкта.

Результативність навчання природничих дисциплін на основі задачного підходу визначається тим, наскільки майбутні вчителі спроможні виділити критерії, за якими оцінюються навчальні досягнення, відібрати корисну інформацію для отримання необхідного результату, виділити основну ідею, навчальну проблему, міжпредметні зв'язки, протиріччя та визначити способи і засоби їх подолання.

Навчання в задачній формі передбачає розвиток у майбутніх педагогів здібностей до структурування навчальної інформації у вигляді питань і задач, що містять протиріччя та вимагають знаходження

загальних рис та відмінностей у досліджуваних явищах, виокремлення причинно-наслідкових зв'язків, знаходження з усієї системи наявних знань лише необхідних у певній пізнавальній ситуації, орієнтованих на практичне застосування.

Важливо структурувати навчальний матеріал у задачній формі таким чином, щоб уникати довгих, громіздких питань. Моделювання навчального матеріалу у вигляді навчальної проблеми з допомогою задач стимулює у студентів стійкий пізнавальний інтерес, забезпечує закріплення наявних знань, допомагає здійснити взаємозв'язок отриманих раніше знань із новими.

Не менш значущою умовою є використання цілісної системи навчальних задач, їх підбір і складання з урахуванням загальних дидактичних закономірностей.

Під системою ми розуміємо певним чином упорядковану сукупність елементів, взаємозв'язок між якими забезпечує стійку її внутрішню структуру і якій притаманні інтегральні властивості та закономірності. Основними властивостями системи є цілісність, структурність, ієрархічність.

Дидактична система визначається поєднанням трьох складових: видом управління, видом навчального процесу, типом засобів і методів передачі інформації та управління навчально-пізнавальною діяльністю.

Система навчальних задач при задачному підході охоплює не лише різні типи задач, але й сам процес навчання, що полягає в спільній діяльності, взаємодії, співпраці та співтворчості викладача і студентів, у результаті якої вхідні данні системи мають перейти в прогнозовані, очікувані результати.

При формуванні системи навчальних задач необхідно прогнозувати очікувані результати, враховувати рівень оволодіння студентів знаннями, уміннями і навичками їх розв'язання; передбачати наявність зворотного зв'язку. Важливе значення має добір змісту навчального матеріалу, навчальних задач різнорівневого та міжпредметного характеру, задач для самостійної роботи студентів. Система навчальних задач має охоплювати всі сторони досліджуваних об'єктів, поєднувати в собі задачі різних типів, різного ступеня складності.

Ефективність навчання природничим дисциплінам в задачній формі буде більш високою, якщо студенти будуть включені в діяльність не лише з розв'язування навчальних задач, але й будуть залучені до їх складання. При складанні навчальних задач студенти мають уміти:

- скласти задачу, обернену даній, використавши той самий сюжет;
- придумати задачу, обернену даній, використавши інший сюжет та інші значення величин;

– переформулювати умову задачі таким чином, щоб розв’язанням навчальної задачі було знаходження іншої величини;

– сформулювати задачу, аналогічну даній, але з іншою сюжетною лінією;

– скласти задачу з урахуванням явищ, що спостерігаються в побуті;

– скласти задачу на матеріалі місцевого виробництва [1, 74].

Така робота підвищує ефективність навчання в задачній формі, сприяє формуванню наукового світогляду, логічного мислення, сприяє узагальненню і систематизації знань, забезпечує їх високу якість засвоєння.

Вплив системи навчальних задач на якість знань буде позитивним, якщо їх розв’язання носить не випадковий, епізодичний характер, а є наслідком систематичної, цілеспрямованої, наполегливої роботи, органічно пов’язаної з усім процесом навчання.

Результативність задачного підходу до організації навчання природничих дисциплін зумовлюється реалізацією міжпредметних зв’язків в системі навчальних задач. Організація процесу навчання з використанням знань із суміжних дисциплін має етапний характер і містить:

– односторонні міжпредметні зв’язки на заняттях із природничих дисциплін на основі репродуктивного навчання;

– ускладнення міжпредметних навчальних задач і збільшення самостійності студентів при знаходженні їх розв’язання;

– включення двосторонніх, а потім і багатосторонніх зв’язків між предметами шляхом постановки навчальних проблем, їх поетапне розв’язання під час заняття;

– системність у реалізації міжпредметних зв’язків у змісті, методах, формах навчання [3, 97].

Міжпредметні зв’язки виступають інструментом інтеграції знань, є засобом формування у студентів цілісної системи знань про природу.

Дотримання етапності і реалізація міжпредметних зв’язків у задачній формі навчання передбачає тісну взаємодію викладачів природничих дисциплін. При цьому визначальною є готовність викладачів до реалізації міжпредметних зв’язків, яка залежить від умінь:

– аналізувати навчальні задачі з позицій міжпредметного характеру і зв’язків їх змісту;

– розкривати зв’язки між методами навчання суміжних дисциплін;

– визначати готовність студентів встановлювати міжпредметні зв’язки в досліджуваному матеріалі;

– визначати ступінь сформованості у майбутніх учителів умінь розв’язувати міжпредметні задачі;

– визначати готовність студентів складати задачі міжпредметного змісту.

Поширене уявлення про те, що процес розв’язування навчальних задач – це процес самостійних дій студентів у пошуку відповіді, запрограмованої в умові задачі. Але його ефективність визначається тим, наскільки студент володіє загальнологічними методами, евристичними прийомами і методами розв’язування задач, якщо ця умова не виконується, то студент буде діяти шляхом спроб і помилок, буде нездатним вийти за межі репродуктивних, алгоритмічних навчальних задач, неспроможним розв’язувати оригінальні, нестандартні задачі. Тому продуктивність задачного підходу до навчання і якість знань студентів із природничих дисциплін багато в чому визначається тим, наскільки майбутні педагоги володіють прийомами і методами

З урахуванням специфіки особистісно-орієнтованої спрямованості навчання студентів нами виділено дидактичні умови реалізації задачного підходу в процесі вивчення природничих дисциплін у педагогічному університеті:

– організацію навчальної діяльності в задачній формі з особистісно-орієнтованим спрямуванням;

– усвідомлене оперування студентами різними джерелами інформації;

– використання в навчальній діяльності цілісної системи задач;

– реалізацію міжпредметних зв’язків у системі навчальних задач;

– оволодіння студентами прийомами і методами розв’язування задач.

Висновки. Усе вище наведене дозволяє стверджувати, що якість природничо-наукових знань студентів і ефективність задачного підходу в організації навчального процесу вищої школи можуть бути забезпечені лише за дотримання сукупності дидактичних умов. Оптимізація результативності задачного підходу в навчанні визначається узгодженістю, цілеспрямованістю дій викладачів і студентів, системою їх стосунків, побудованих на дидактичній взаємодії, співпраці і співтворчості, тим, наскільки включені майбутні педагоги в активну пізнавальну діяльність.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Кокин В. А. Система задач как один из путей повышения качества изучения физики в основной школе : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания» / Кокин Вячеслав Александрович ; Ульяновский государственный педагогический университет. – Челябинск, 2003. – 194 с.

2. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – М. : Политиздат, 1975. – 304 с.

3. Максимова В. Н. Межпредметные связи и совершенствование процесса обучения : [книга для учителя] / В. Н. Максимова. – М. : Просвещение, 1984. – 143 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Слюсаренко Микола Анатолійович – асистент кафедри фізики та методики її навчання (Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет»).

Коло наукових інтересів: дидактичні умови реалізації задачного підходу в навчальному процесі вищої школи.

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДІВ ПРОБЛЕМНО-МОДУЛЬНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ МОЛОДШИХ МЕДИЧНИХ СПЕЦІАЛІСТІВ.

Олена СНІСАР (Черкаси)

В статті розглядається питання вибору ефективних методів проблемного навчання при впровадженні проблемно-модульної технології у професійну підготовку молодших медичних спеціалістів, а також їх вплив на розвиток професійних якостей медичних фахівців.

В статтє рассматривается вопрос выбора эффективных методов проблемного обучения при внедрении проблемно-модульной технологии профессиональную подготовку младших медицинских специалистов, а также их влияние на развитие профессиональных качеств медицинских специалистов.

Ключові слова: методи проблемного навчання, проблемно-модульна технологія, професійні якості медичних спеціалістів.

Постановка проблеми. Сучасну медицину, у зв'язку із зростаючими можливостями використання високотехнологічних методів лікування, відрізняє висока складність, технологічність, багатofакторність і зростаюча інтенсивність обробки інформації. Така ситуація висуває вимоги до пошуку нових ефективних шляхів підвищення якості підготовки медичних фахівців, до роботи в подібних умовах. Одним з таких напрямків є впровадження проблемно-модульної технології. Вона забезпечує не тільки підвищення якості професійних знань, а і формування умінь ефективно вирішувати проблемні завдання в професійній діяльності, готовності до професійного зростання у майбутніх молодших медичних фахівців. У визначеннях педагогічної технології, що дають М. Кларін, І. Підласий, В. Полонський, Г. Селевко, одним з її важливих компонентів вказуються методи навчання.

Метою цієї статті є визначення методів проблемного навчання, що доцільно використовувати при впровадженні проблемно-модульної технології у професійну підготовку молодших медичних спеціалістів.

Аналіз попередніх досліджень. В технології проблемно-модульного навчання педагоги пропонують використовувати велику кількість методів, як традиційних, так і сучасних.

В розробленій М. Чошановим технології проблемно-модульного навчання пропонується системно-функціональний підхід до класифікації методів навчання. Згідно цього підходу він виділяє три групи методів: